

Асэнсаванне ментальнасці беларусаў-літвінаў у аповесці В. Гамуліцкага “Na rozłogach białoruskich”

Гладкова Г.А.

Установа адукацыі “Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М. Машэрава”, Віцебск

У артыкуле разглядаецца пытанне ментальнасці насельнікаў Літвы на пачатку XX стагоддзя, адлюстраванае ў апавесці польскага пісьменніка-пазітывіста Віктара Гамуліцкага “Na rozłogach białoruskich”. Падарожжа героя-назіральніка (этнічнага паляка) па беларускім краі прыводзіць яго да высноў пра аўтэнтычнасць беларускай культуры, самабытнасць светаразумення мясцовага насельніцтва. З пазіцыі варшаўскага пазітывізму пісьменнік аналізуе спектр сацыяльных праблем рэчаіснасці, стыняецца на недахопах жыцця мясцовай шляхты і духавенства, з прыхільнасцю ставіцца да сялянства, звяртае ўвагу на становішча яўрэйскага насельніцтва краю.

Мэта працы – выявіць асаблівасці асэнсавання праблемы ментальнасці насельнікаў Літвы пачатку XX стагоддзя ў апавесці В. Гамуліцкага “Na rozłogach białoruskich”.

Матэрыял і метады. *Матэрыялам для літаратуразнаўчага аналізу стала апавесць В. Гамуліцкага “Na rozłogach białoruskich”. Базавымі для літаратуразнаўчага аналізу абраны прыёмы канкрэтна-гістарычнага, феноменалагічнага і дэкрэтныўнага метадаў.*

Вынікі і іх абмеркаванне. *У апавесці выкарыстаны традыцыйны для мастацкай літаратуры прыём падарожжа героя па невядомым краі. У дадзеным выпадку этнічны паляк пан Мірскі наведваў Літву (заходнюю частку сучаснай Беларусі) на працягу вяселля з мэтай аднавіць стасункі са сваякамі па мацярынскай лініі. У выніку падарожжа герой пабачыў розныя сацыяльныя групы жыхароў Літвы: шляхту, духавенства, сялянства. Асаблівая ўвага ў творы нададзена этнічным групам мясцовага насельніцтва, у прыватнасці, беларусам і яўрэям. Каштоўнасцю апавесці сталі эпізоды, насычаныя літвінскімі (беларускімі) фальклорнымі матывамі, а таксама ўдумлівае разважанне пісьменніка над праблемай этнічнай самаідэнтыфікацыі насельнікаў Літвы на пачатку XX стагоддзя.*

Заклучэнне. *Мастацкай і этнаграфічнай каштоўнасцю твора бачыцца пісьменніцкая ўвага да розных сфер жыцця беларусаў: іх побыту, самабытнай духоўнай культуры, сацыяльных праблем, а таксама спроба выявіць асаблівасці нацыянальнай самаідэнтыфікацыі насельнікаў Літвы і Белай Русі пачатку XX стагоддзя.*

Ключавыя словы: *мастацкае народазнаўства, варшаўскі пазітывізм, нацыя, літвін, беларус, паляк, этнічны стэрэатып, ментальнасць, Літва, Белая Русь.*

Understanding the Mentality of Belarusians-Litvins in V. Gamulitrky's Story “Na Rozłogach Białoruskich”

Gladkova A.A.

Education Establishment “Vitebsk State P.M. Masherov University”, Vitebsk

The article deals with the issue of the mentality of the inhabitants of Lithuania in the early twentieth century, which is reflected in the story of the Polish positivist writer Viktor Gamulitsky “Na rozłogach białoruskich”. The journey of the hero-observer (an ethnic Pole) through the Belarusian region leads him to conclusions about the authenticity of the Belarusian culture, the identity of the worldview of the local population. From the standpoint of Warsaw positivism, the writer analyzes the range of social problems of reality, dwells on the shortcomings of the life of the local nobility and clergy, with a predilection for the peasantry, draws attention to the situation of the Jewish population of the region.

The aim is to identify the features of understanding the problem of the mentality of the inhabitants of Lithuania at the beginning of the twentieth century in the story of V. Gamulitsky “Na rozłogach białoruskich”.

Material and methods. *The literary analysis is based on the material of the story of V. Gamulitsky “Na rozłogach białoruskich”. As basic, concrete historical, phenomenological and descriptive methods were used.*

Findings and their discussion. *The novel uses the traditional for fiction method of the hero's journey through an unknown land. In this case, the ethnic Pole Pan Mirsky visited Lithuania (the western part of modern Belarus) on the eve of the wedding in order to restore relations with the relatives on the maternal side. As a result of the journey, the hero saw various social groups of Lithuanian residents: the gentry, the clergy, and the peasantry. Special attention is paid to the ethnic groups of the local population, in particular; Belarusians and Jews. The value of the story was the episodes rich in Lithuanian (Belarusian) folklore motifs, as well as the thoughtful reasoning of the writer on the problem of ethnic self-identification of the inhabitants of Lithuania in the early twentieth century.*

Conclusion. *The artistic and ethnographic value of the work is seen as the writer's attention to various spheres of life of Belarusians: their everyday life, original spiritual culture, social problems, as well as an attempt to identify the peculiarities of national self-identification of the inhabitants of Lithuania and White Russia of the early twentieth century.*

Key words: *artistic folk studies, Warsaw positivism, nation, Lithuanian, Belarusian, Polish, ethnic stereotype, mentality, Lithuania, White Russia.*